

21.11.2019

Засідання Президії Національної академії наук України 20 листопада 2019 року

20 листопада 2019 року під головуванням Президента Національної академії наук України академіка Бориса Патона відбулося чергове засідання Президії НАН України ([Національна академія наук України](#)).

Присутні заслухали й обговорили дві доповіді.

З питання «**Щодо подальшого реформування НАН України з метою підвищення ефективності її діяльності**» доповів перший віцепрезидент НАН України академік **Володимир Горбулін**.

Він поінформував учасників зібрання про [засідання Національної ради України з питань розвитку науки і технологій 5 листопада 2019 року](#), на якому, серед іншого, розглядалося питання про формування засад державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності. Як підкреслив доповідач, Національна академія наук України надала пропозиції до проекту рішення цього засідання, які, на жаль, було враховано лише частково.

Академік Володимир Горбулін привернув увагу присутніх до того, що пунктом 2 протоколу № 3 засідання Національної ради пропонується взяти до відома ключові пропозиції щодо реформування науки, розроблені Науковим комітетом цієї ради, а Кабінету Міністрів України рекомендується врахувати їх під час підготовки плану дій Уряду щодо виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України. Ці ключові пропозиції було обговорено в наукових колективах установ НАН України, її відділеннях і регіональних наукових центрах. Чимало з них знайшли підтримку. Водночас, до окремих положень висловлено серйозні зауваження й заперечення.

За словами доповідача, для збереження та подальшого розвитку вітчизняного наукового потенціалу першочергове значення матиме врахування у зазначеному Плані дій Уряду динаміки росту бюджетного фінансування наукової сфери в 2020-2022 роках і показників сумарного обсягу бюджетних і позабюджетних коштів, що мають виділятися на цю сферу, на 2020 рік і у середньостроковій перспективі, запропонованих Науковим комітетом у ключових пропозиціях. На цьому наголошувалось у листі Національної академії наук України до Прем'єр-міністра України (від 29.10.2019 №9/1708-1), в якому Академія висловила з найбільш принципових питань, пов'язаних із реформуванням і розвитком наукової та науково-технічної діяльності.

Як зазначив академік Володимир Горбулін, незабаром мають запрацювати робочі групи Національної ради. Так, робоча група з підготовки пропозицій щодо змін до законодавства для забезпечення реформи Національної академії наук та національних галузевих академій наук повинна до 16 грудня ц.р. підготувати проект акта щодо внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших актів законодавства, необхідних для реформування системи національних академій наук. У зв'язку з цим необхідно, щоб Національна академія наук України обов'язково розглянула пропозиції щодо державної стратегії розвитку науки,

оновлення системи пріоритетів розвитку науки і техніки та заходів з їх реалізації та щодо змін до законодавства для забезпечення реформи Національної академії наук і національних галузевих академій наук. Доповідач, зокрема, підкреслив, що реформаторські зміни до законодавства не мають призвести до втрати Академією самоврядності та статусу головного розпорядника бюджетних коштів.

Академік Володимир Горбулін також запропонував створити робочі групи НАН України – з підготовки пропозицій щодо розвитку наукової сфери України та з моніторингу законодавства України у науковій, науково-технічній та інноваційній сферах (Президія НАН України підтримала цю пропозицію, затвердивши склад зазначених робочих груп).

За словами доповідача, робота з реформування діяльності НАН України відбувається на постійній основі. Протягом останніх років вона здійснюється відповідно до Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014-2023 рр. Підсумки її реалізації у 2014-2018 роках було розглянуто на засіданні Президії НАН України 10 квітня 2019 року та визнано в цілому успішними, затверджено також план на 2019-2023 роки з реалізації завдань і заходів Концепції.

Певних позитивних результатів у цьому напрямі досягнуто й у 2019 році. Триває оцінювання ефективності діяльності установ за методикою, розробленою з урахуванням іноземного досвіду та затвердженою постановою Президії НАН України від 15.03.2017 № 75. У поточному році оцінено 27 установ, загалом протягом 2016–2019 років за цією методикою оцінено 115 наукових установ, зокрема й понад 1000 їхніх підрозділів. Адресне фінансування за бюджетною програмою «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВ 6541230) отримали 325 наукових підрозділів, які за результатами оцінювання було віднесено до категорії «А». В рамках цієї бюджетної програми суттєво збільшено фінансування (з 3,5 млн. грн. у 2018 році до 22 млн грн у 2019 році) нової форми підтримки молодих учених – дослідницьких молодіжних лабораторій та груп для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

Запроваджено 6 академічних цільових програм наукових досліджень. Програмно-цільова і конкурсна тематика в НАН України сягнула 48,5 % від загальної кількості науково-дослідних робіт.

Вживаються заходи з оптимізації мережі наукових установ, організацій та підприємств дослідно-виробничої бази НАН України. На виконання доручення Кабінету Міністрів України щодо формування та оприлюднення переліку об'єктів державної власності, які підлягають приватизації у 2019–2020 роках, Національна академія наук України підготувала перелік підприємств, які може бути запропоновано для подальшої приватизації. Постановою Президії НАН України від 23.10.2019 № 259 «Щодо можливої приватизації окремих об'єктів майнового комплексу НАН України» відділенням НАН України доручено, зокрема, розглянути результати діяльності 74 організацій і підприємств НАН України та запропонувати дієві

заходи для покращення їхньої роботи, в першу чергу, для забезпечення потреб наукових установ НАН України і впровадження розробок у різні сфери економіки, а також завершити ліквідаційні процедури щодо організацій, які перебувають у стані припинення.

Забезпечується подальша розбудова Державної наукової установи «Київський академічний університет» НАН України та МОН України. Зараз працюють 12 наукових і навчально-наукових установ подвійного (НАН України та МОН України) підпорядкування, понад 250 спільних лабораторій, філій кафедр, науково-навчальних центрів.

На базі Лікарні для вчених створено Державну наукову установу «Центр інноваційних медичних технологій НАН України», в якій докорінно оновлено матеріальну й технічну базу, розробляються та впроваджуються нові методики лікування тощо.

Здійснюються заходи з розширення міжнародного співробітництва, в тому числі з європейської та євроатлантичної інтеграції. Підтримується діяльність національних контактних пунктів рамкової програми ЄС «Горизонт 2020», які діють на базі установ НАН України. Близько 40 проєктів цієї програми виконуються зараз за участі академічних установ. У рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» науковці НАН України беруть участь у виконанні 13 наукових проєктів, заходах щорічної національної програми під егідою Комісії «Україна–НАТО».

Забезпечується зростання кількості періодичних видань, що відповідають вимогам міжнародних наукометричних баз. Видання Національної академії наук України становлять 59 % українських видань, які входять до бази даних Scopus, і 52 % тих, які входять до Web of Science Core Collection.

На завершення своєї доповіді академік Володимир Горбулін окреслив спектр заходів, пропонованих Президії НАН України для подальшого вдосконалення різних напрямів діяльності Академії. Серед першочергових кроків у цьому напрямі – завершення оцінювання ефективності наших установ та проведення на основі його результатів оптимізації мережі наукових установ НАН України та скорочення їхньої кількості за рахунок установ, які є неефективними. Передбачаються й заходи щодо оптимізації мережі організацій та підприємств дослідно-виробничої бази. Важливим також є вдосконалення принципів розподілу базового бюджетного фінансування наукових установ з урахуванням результатів оцінювання ефективності їхньої діяльності.

Необхідно започаткувати за участі НАН України державні цільові програми розвитку галузей економіки, соціальної сфери та підвищення обороноздатності країни. Вже з 2020 року має виконуватися нова цільова академічна науково-технічна програма у сфері оборони та безпеки. Посиленню інноваційної діяльності Академії сприятиме й оновлення чинних та укладання нових угод про співробітництво з великими науково-виробничими структурами, галузевими та громадськими організаціями, які сприяють інноваційному розвитку галузей виробництва. Потрібно ініціювати

розгляд Національною радою України з питань розвитку науки і технологій питання посилення зв'язків із виробничою сферою, комерціалізації розробок українських вчених та розвитку інноваційної інфраструктури. Необхідними є законодавчі зміни, які відновлювали б діяльність технологічних парків.

Вагомою складовою реформування Академії має бути посилення її науково-експертної діяльності. Слід продовжити практику підготовки щорічних національних доповідей з найбільш актуальних проблем суспільно-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України. Необхідно також забезпечити проведення щорічних моніторингових соціологічних досліджень і підготовку на їхній основі аналітичних матеріалів для органів державної влади щодо стану українського суспільства й окремих його сфер.

Суттєвого посилення потребує робота з підтримки наукової молоді. Це стосується, зокрема, розширення починаючи з 2020 року конкурсу з формування молодіжних наукових лабораторій та дослідницьких груп, виділення науковим установам НАН України додаткових штатних одиниць із відповідним фінансуванням для прийняття на роботу до установ випускників аспірантури й докторантури, запровадження на державному рівні програм надання науковій молоді пільгових кредитів на придбання житла тощо.

Важливим є поліпшення матеріально-технічного забезпечення наукових досліджень. Комісія з питань модернізації парку наукових приладів НАН України має провести аналіз діяльності центрів колективного користування науковими приладами та підготувати пропозиції щодо оптимізації їх мережі, підвищення ефективності діяльності.

В обговоренні доповіді академіка Володимира Горбуліна та проекту постанови Президії НАН України взяли участь перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік Антон Наумовець, віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік Вячеслав Кошечко, віцепрезидент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік Сергій Пирожков, голова Науково-видавничої ради НАН України, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік Ярослав Яцків, голова Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України, генеральний директор Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України академік Володимир Семиноженко, головний учений секретар НАН України Вячеслав Богданов і директор Інституту економіки та прогнозування НАН України академік Валерій Геєць.